

Posudek vedoucího bakalářské práce:

Volha SMALIANCHUK, *Koncept moderny. Srovnání pojetí moderny v pracích E. Troeltsche a T. G. Masaryka*, FHS UK Praha 2011, stran 36.

Autorka si za cíl své práce klade vyhodnocení modernity. Obecné uvedení do tématu směřuje k porovnání jejich dvou koncepcí, Troeltschově a Masarykově. Autorka prokazuje svoji způsobilost čerpat z odborné literatury relevantní informace. Práce je napsána čtivým a dobrým jazykem. Lze souhlasit i s tím, že klíčovým bodem srovnávání Troeltsche a Masaryka je otázka vztahu moderny k náboženství. Autorka má i pravdu v tom, že pokud jde o základní postoj k modernitě, Masaryk se od Troeltsche podstatně v porovnávaných textech odlišuje (s. 25-32): Masaryk má modernu za znepokojení, Troeltsch za spiritualizující zničení.

K práci lze však vyslovit připomínky a to jak formální (seznam literatury není uspořádán abecedně), tak - především - koncepční:

(1.) Předně: Jde o "modernu" jako *duchovní obsah doby*, nebo jde o *koncept* (pojem, pojetí, koncepci) *moderny* (modernity)? Pokud jde o koncept moderny, pak se ještě můžeme ptát, zda jde o koncepcce, které byly zformulovány - takřkajíc - přímými *podílníky moderny*, nebo o koncepcce, které jsou psány těmi, kteří se alespoň domnívají, že své pojetí moderny píšší vůči ní již *ex post*?

(2.) Srovnání koncepcí moderny (Troeltsche a Masaryka) by se mělo dít podle explicitně ujasněných kritérií. To, že nelze udělat zcela objektivní závěr, jak autorka opakovaně říká (např. na s. 25) v otázce modernity, zajisté platí, pokud jde kupříkladu o to, jak modernu hodnotit. Avšak pokud jde o porovnávání vybraných textů, tak lze při zavedení určitých kritérií komparace a při jasném položení otázek přeci jen k nějakému "objektivnímu" (či adekvátnímu) závěru stran shody či odlišnosti porovnávaných koncepcí dojít. Autorka sice uvádí určitá kritéria (postoj k individualismu, racionalismu a budoucnosti - s. 25), avšak ta jsou - soudím - stále ještě moc abstraktní. Bylo by možné si představit i konkrétnější kritéria srovnání Troeltsche a Masaryka, např. otázka jejich postoje k historismu, otázka postoje k autonomnímu či k heteronomnímu založení etiky (podle Troeltsche náboženstvím moderního člověka je mystika, v ní se Zákon chápe jako spontánně vyplývající z věřící duše a etika se tudíž může jevit jako založená autonomií vůle; Masaryk by měl větší smysl pro založení mravnosti v normách, které vyplývají z toho, co je člověkem žito jako jej přesahující). A bylo by možné uvést ještě další kritéria.

(3.) Autorka sice na nejednom místě předkládané práce prokazuje schopnost číst studované texty poměrně přesně. Avšak s některými závěry nelze souhlasit. Na mysli mám předně (s. 31) mínění, že Masaryk měl negativní vztah ke křesťanství a že by si jej neuměl představit jako náboženství moderní doby. To je dost nepřesné. Masaryk má nedůvěru k *církví* (či k *církevnictví*) a negativní vztah ke *katolicismu*. Byť mu později (jak lze vyčíst z autorkou citované práce Zdeňka Nešpora) J.L. Hromádka - pod vlivem teologie Karla Bartha - vytýká, že jeho humanismus není křesťanským ideálem, tak nelze toto Hromádkovo ortodoxní stanovisko přijmout. Jedno z Masarykových politicko-morálních hesel bylo: "Ježíš, ne Caesar"! Ideál humanitní je přeci ideálem Bratří (tedy české křesťanské církve), a tak by bylo možné pokračovat.

(4.) Při porovnávání Troeltsche a Masaryka by přeci jen bylo vhodné vyjít alespoň z nějaké sekundární literatury, zabývající se těmito postavami. K Troeltschovi by bylo vhodné přihlédnout alespoň ke studii: Mark D. CHAPMAN, *Ernst Troeltsch and Liberal Theology. Religion and Cultural Synthesis in Wilhelmine Germany*, Oxford 2001. K Masarykovi by bylo možné vyjít z testu editovaných v: Miloš HAVELKA (ed.), *Spor o smysl českých dějin*, díl I. a díl II., ze studie: Miloš HAVELKA, *Dějiny a smysl*, Praha 2001, dále pak kupříkladu z nedavno do češtiny přeložené práce, jejímž autorem je SOUBIGOU. Tato literatura by autorku přivedla třeba jednak k otázce myšlenkového vývoje Masaryka, jednak k tomu, že zde byli i autoři, kteří se snažili Masarykovo a Troeltschovo stanovisko vlastně interpretativně sblížit. Byl to předně Jaroslav WERSTADT, jenž je překladatelem Troeltsche do češtiny a zároveň i prvorepublikovým historikem soudobých dějin, jenž opakovaně argumentoval ve prospěch Masarykova stanoviska a upozorňoval právě na jeho myšlenkový vývoj.

Jako vedoucí práce se nemohu vyhnout poznámce, že jsem prvou, ještě nehotovou verzi předkládané práce dostal k dispozici jen 3 dny před tím, kdy musela být odevzdána. Mnohé z výše uvedených připomínek jsem k práci sice již vyslovil ústně, avšak ve zbývajícím čase je nestačila její autorka zapracovat. Přesto práci Volhy Smalianchuk *doporučuji k obhájení*, nemohu však navrhnout její jiné hodnocení, než jako *dobré*. Nadto si dovoluji poznamenat, že věřím, že autorka oprávněnost hajitelnosti práce potvrdí při ústní části obhajoby reakcí na mé připomínky.

Jan Horský

V Praze dne 9. července 2011